

MENNESKETS TREDOBDELTE BESTEMMELSE
 – NATUR-, SAMFUNDS- OG ÅNDSVÆSEN

(Et forord fra redaktionen af Psyke & Logos)

I denne bog er samlet en betydelig del af Bojes essayistiske virksomhed gennem to årtier. Psyke & Logos har med stor glæde taget mod tilbudet om at kombinere to mærkedage: Bojes 60-årsdag og tidsskriftets 20 års jubilæum. Det har været en oplagt idé at udsende disse artikler som sær- og jubilæumsnummer af Psyke & Logos, for Boje var en af tidsskriftets grundlæggere, og han har, måske mere end nogen anden, inkarneret dets linje, for ikke at sige dets ånd.

Psyke & Logos havde fra starten et mildt polemisk eller i alt fald korrektivt forhold til universitetsmarxismens overdrivelser, der endnu for tyve år siden fungerede som et klaustrofobisk hylster om psykologien. Denne kombination af accept og kritik af 70'ernes menneskesyn kommer nu endnu klarere frem i den bog, som her foreligger. En bog, der fremsstår som en blanding af en almenpsykologisk encyklopædi og humanistisk traktat. Den er nemlig i lige høj grad præget af de to poler, som med et Kierkegaard-citat kaldes *Logos og Patos*, af fornuft og af lidenskab. Det dannelsesideal, vi her stilles overfor, har dermed store forbilleder, ud over Kierkegaard kan nævnes Platon, der ligeledes forener tænkerens Logos med digterens Patos. Den pol, der hedder patos, har karakteristisk for forfatterens stilbevidsthed fået både første og sidste ord i bogen. Prologen tager udgangspunkt i Shakespeare og epilogen i Cervantes. Her som i andre henseender viser Boje en ophøjet ligegyldighed over for den danske jantelov. For ham som for hans læser er det fineste i vor kultur ikke for godt.

Denne vilje, og evne, til at spænde over modsigelser og til at stræbe mod deres syntese kommer også til udtryk i det menneskesyn og dermed i den almenpsykologiske linje, som på særdeles konsekvent vis er indpræget i alle bogens essays.

Mennesket er enheden af natur, samfundsmæssighed og ånd. Og dermed bliver psykologien på én gang en natur-, en samfunds- og ikke at forglemme en åndsvidenskab.

Bedriften i denne som i andre af Bojes værker er, at denne syntesedannelse aldrig bliver eklektisk eller kompilatorisk, fordi hans store lærdom og vidsyn er tøjlet af en vision om, hvori denne syntese består. En vision fastholdt af en psykolog, hvis viden inden for psykologien må forekomme os andre frygtindgydende, men hvis antropologiske bærepiller er inspireret af Darwin, Marx og Kierkegaard. (Når bogen underspiller den midterste pille med Marx, hvis bagmand Hegel til gengæld fremhæves, skyldes det nok den føromtalte korrektive holdning til den ustyrlige universitetsmarxisme gennem 70'erne).

Mennesket er et *naturvæsen*, hvis anlæg er givet i og med en naturhistorisk udvikling, det er et *samfundsvæsen* i en bestemt kulturel indlejring, men det er først og fremmest et *åndsvæsen*, der i forholdet til sig selv og sin næste bestemmer sit liv gennem sine egne handlinger.

Når bogen fremstår som en komponeret helhed og ikke som en samling af løsevne artikler, skyldes det, at denne antropologiske grundopfattelse gennemsyrrer samtlige artikler, og at der er en række centrale temaer, som optræder som ledemotiver. De 3 midterste artikler handler om menneskets evolution, men altså en evolution der ikke kun kan forstås evolutionsteoretisk. En række andre artikler handler om moral, ja de er faktisk en grundsten til en egentlig moralpsykologi, som er præget af Bojes stadige dialog med Kierkegaard og Løgsstrup. Og endelig er der de artikler, der analyserer centrale psykologiske begreber som *bevidsthed, handling, angst og personlighed*. Den nævnte artikel om bevidsthed, der er forlæggert til artiklen herom i nationalencyklopædien, er i sig selv en hel lille lærebog i psykologi.

I denne bog møder vi en forfatter, der er gennemreflekteret, og hvis psykologiske projekt derfor er rettet mod et mål, der ikke blot er eksternt, fagligt, men også internt, personligt. Projektet handler nemlig ikke bare om selvets tilblivelse, udvikling og væsen som et teoretisk fænomen, men også om det enkelte subjekts projekt med selvets udvikling. Derved bliver bogens faglige vision på samme tid et dannelsesideal. Visionen om en *autentisk psykologi* bliver en vision om, hvordan man bliver et *autentisk menneske*.

I denne bog ser vi forfatterens arbejde med sit stof, der også er forfatterens arbejde med sit selv. For i psykologien er en del af det stof, vi arbejder med, altid på uundgåelig og afgørende vis *os selv*.